

ΟΡΜΗ (§ 3.5)

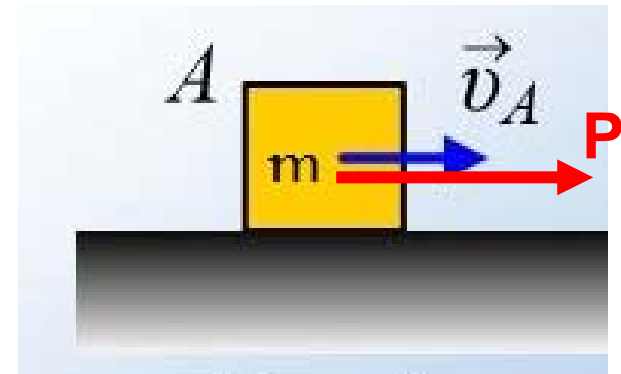
ΕΡΓΟ – ΙΣΧΥΣ – ΕΝΕΡΓΕΙΑ (§ 4.1- 4.4)

ΟΡΜΗ

Ορμή (*Momentum*, P ή J) ενός κινούμενου σώματος ονομάζουμε το διανυσματικό φυσικό μέγεθος που έχει τη διεύθυνση και τη φορά της ταχύτητας του σώματος και μέτρο ίσο με το γινόμενο της μάζας m του σώματος επί την ταχύτητά του U .

Δηλ. **$P = m \cdot U$**

Μονάδα μέτρησης: $1 \text{ kgr} \cdot \text{m}/\text{sec}$

Ορμή και 2^{ος} νόμος του Νεύτωνα

Η συνισταμένη $F_{ολ}$ των δυνάμεων που ασκούνται σε ένα σώμα μάζας m είναι ίση με το χρονικό ρυθμό μεταβολής της ορμής του.

Δηλ. $F_{ολ} = \Delta P / \Delta t$

$$\mathbf{F} = m\mathbf{a} = m \frac{d\mathbf{u}}{dt} = \frac{d\mathbf{p}}{dt}$$

- Δύο ή περισσότερα σώματα που μελετώνται ως ένα, αποτελούν ένα **σύστημα σωμάτων**. Η συνολική ορμή ενός συστήματος σωμάτων είναι ίση με το διανυσματικό άθροισμα των ορμών των επιμέρους σωμάτων.

Αρχή Διατήρησης της Ορμής

Αν σε ένα σύστημα σωμάτων ΔΕΝ ασκούνται εξωτερικές δυνάμεις (ή αν ασκούνται έχουν συνισταμένη μηδέν), τότε το σύστημα λέγεται **απομονωμένο**.

Σε ένα απομονωμένο σύστημα σωμάτων, η συνολική ορμή του συστήματος παραμένει **σταθερή**.

Δηλ. $\Sigma \mathbf{F}_{\varepsilon\xi} = \mathbf{0} \Leftrightarrow \mathbf{P}_{ολ} = \text{σταθ.}$

Παραδείγματα

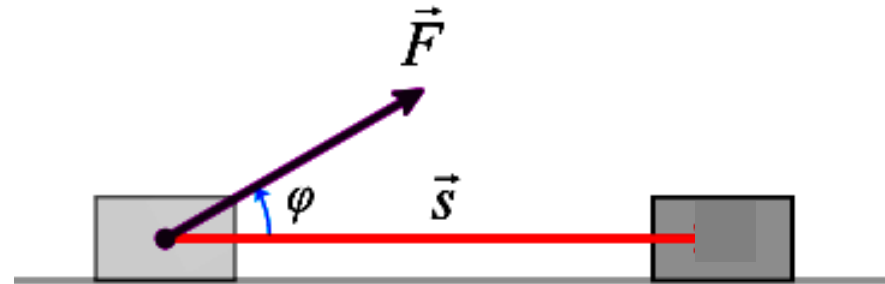
Η ανάκρουση του όπλου, Βάρκα-βαρκάρης, κ.α

ΕΡΓΟ ΔΥΝΑΜΗΣ

Έργο (*Work*, W) μίας σταθερής δύναμης F ονομάζεται το μονόμετρο φυσικό μέγεθος που έχει μέτρο το γινόμενο του μέτρου της δύναμης F του σώματος επί το διάστημα S που διανύει το σημείο εφαρμογής της δύναμης στη διεύθυνση της μετατόπισης επί το συνημίτονο της μεταξύ τους γωνίας.

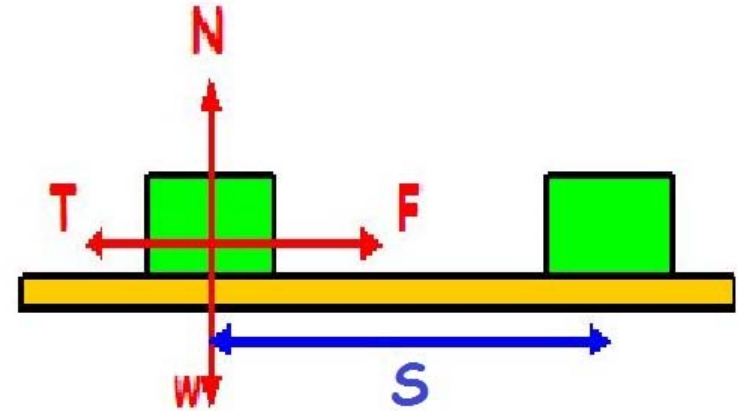
Είναι: **$W = F \cdot S \cdot \cos\varphi$**

Αν $\varphi = 0^\circ$, **$W = F \cdot S$**

Μονάδα μέτρησης: $1 \text{ Joule} = 1 \text{ Nt} \cdot \text{m} = 1 \text{ kgr} \cdot \text{m}^2 / \text{sec}^2$

$$W = F \cdot S \cdot \cos\varphi$$

Το έργο μίας δύναμης είναι:

- **θετικό** (ή παραγόμενο) όταν η δύναμη είναι ομόρροπη με τη μετατόπιση του σώματος ($0 < \varphi < 90^\circ$),
- **αρνητικό** (ή καταναλισκόμενο) όταν η δύναμη είναι αντίθετη στην κατεύθυνση κίνησης ($90^\circ < \varphi < 180^\circ$) και
- **μηδέν** ($W = 0$) όταν η δύναμη είναι κάθετη ($\varphi = 90^\circ$) στη μετατόπιση του σώματος.

Άρα: Οι συνιστώσες των δυνάμεων που είναι κάθετες στην κίνηση ενός σώματος **ΔΕΝ** παράγουν έργο.

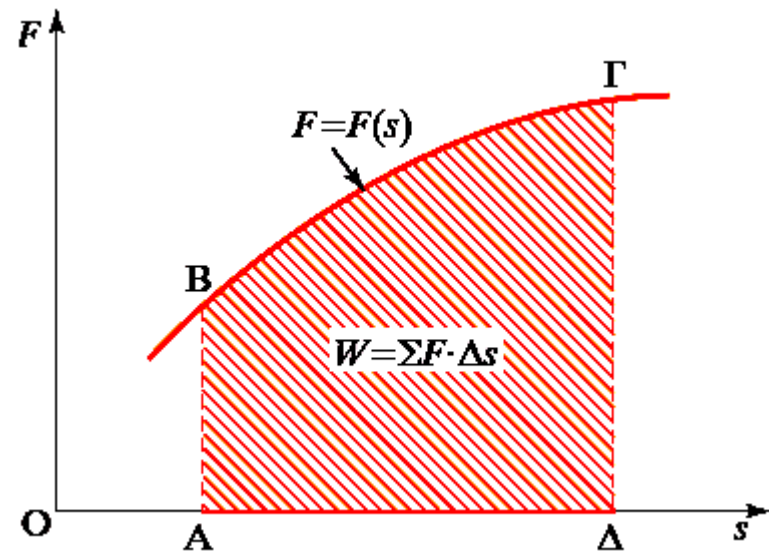
Παρατηρήσεις

- Μία δύναμη **ΔE_N** παράγει έργο αν η μετατόπιση είναι μηδέν, ή αν η διεύθυνσή της είναι κάθετη στην κίνηση.
- Αν το έργο που παράγεται ή καταναλώνεται κατά τη μετακίνηση ενός σώματος είναι ανεξάρτητο της διαδρομής που ακολουθήθηκε, τότε οι δυνάμεις λέγονται **συντηρητικές**.
- Στις συντηρητικές δυνάμεις (π.χ. βαρύτητα) η συνολική ενέργεια διατηρείται σταθερή, ενώ στις μη συντηρητικές δυνάμεις (π.χ. τριβή) ένα μέρος της προσφερόμενης ενέργειας μετατρέπεται σε θερμότητα.

Παρατηρήσεις

- Το έργο εκφράζει τη μεταφορά ενέργειας από ένα σώμα σε ένα άλλο ή τη μετατροπή ενέργειας από μία μορφή σε μία άλλη διαμέσου κάποιας ασκούμενης δύναμης.
- Το παραγόμενο έργο μίας δύναμης ισούται με τη μεταβολή της κινητικής του κατάστασης.

Αν η δύναμη ΔΕΝ είναι σταθερή,
δηλ. $F \neq \text{σταθ.}$???

ΙΣΧΥΣ

Ισχύς (*Power*, P) μίας δύναμης ονομάζεται το μονόμετρο φυσικό μέγεθος που έχει μέτρο το πηλίκο του έργου W που παράγεται από τη δύναμη σε χρόνο t προς το χρόνο αυτό.

Δηλ. $P = W/t \Leftrightarrow W = P \cdot t$

- Είναι το ποσό ενέργειας που μεταφέρεται από το σώμα στο περιβάλλον (ή αντίστροφα) στη μονάδα του χρόνου.
- Είναι ο χρονικός ρυθμός παραγωγής έργου (ή μεταφοράς ενέργειας από ένα σώμα σε ένα άλλο).

Μονάδες μέτρησης: 1 Watt = 1 Joule/sec

1 HP = 746 Watt

Παρατήρηση

Ισχύει:

$$P = \frac{W}{t} = \frac{F \cdot S}{t} = F \cdot \frac{S}{t} = F \cdot U$$

- Για ένα σώμα που εκτελεί γραμμική, μεταφορική κίνηση, η ισχύς που προσφέρεται σ' αυτό μέσω μίας δύναμης ισούται με το γινόμενο της εφαρμοζόμενης δύναμης επί την ταχύτητα του σώματος.
- Για ένα σώμα που εκτελεί περιστροφική κίνηση, η ισχύς συνδέεται με τη γωνιακή ταχύτητα ω .

ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Ο όρος **Ενέργεια** (*Energy*) χρησιμοποιείται για να περιγράψει την παραγωγή ή την κατανάλωση έργου σε ένα σώμα.

Είναι μονόμετρο μέγεθος. Έχει μονάδες έργου.

Η ενέργεια μπορεί να πάρει διάφορες μορφές: κινητική (E_k), δυναμική (E_δ), μηχανική (E_μ), ηλεκτρική, θερμική, χημική, πυρηνική, φωτεινή, ηλιακή, αιολική, κ.α

Μονάδα μέτρησης: 1 Joule

1 Wh = 1 Watt · 1 h = 3600 Joule

1 θερμίδα = 1 cal, 1 eV = $1,6 \cdot 10^{-19}$ Joule

- **Κινητική Ενέργεια** (*Kinetic Energy*) ονομάζεται η ενέργεια που έχει ένα σώμα λόγω της κινητικής του κατάστασης.

$$E_k = \frac{1}{2} \cdot m \cdot U^2$$

- **Δυναμική ενέργεια** (*Potential Energy*) ονομάζεται η ενέργεια που έχει ένα σώμα λόγω της θέσης του ή της παραμόρφωσής του.

Π.χ. εντός πεδίου βαρύτητας: $E_\delta = m \cdot g \cdot h$

- **Μηχανική ενέργεια** ονομάζεται το άθροισμα της κινητικής και της δυναμικής ενέργειας ενός σώματος.

$$E_\mu = E_k + E_\delta$$

Παρατήρηση: Το έργο που απαιτείται για τη μετακίνηση ενός σώματος μεταξύ δύο θέσεων είναι **ίσο** με τη μεταβολή της κινητικής του ενέργειας. Δηλ. $W = \Delta E_k$

Αρχή διατήρησης της ενέργειας

Η ενέργεια μετατρέπεται διαρκώς από μία μορφή σε μία άλλη. Το άθροισμα όλων των μορφών ενέργειας παραμένει πάντα **σταθερό**.

Παράδειγμα (ελεύθερη πτώση)

- Στη θέση **A**:

$$E_{\delta} = m \cdot g \cdot h \text{ και } E_{\kappa} = 0$$

- Στο έδαφος **Δ**:

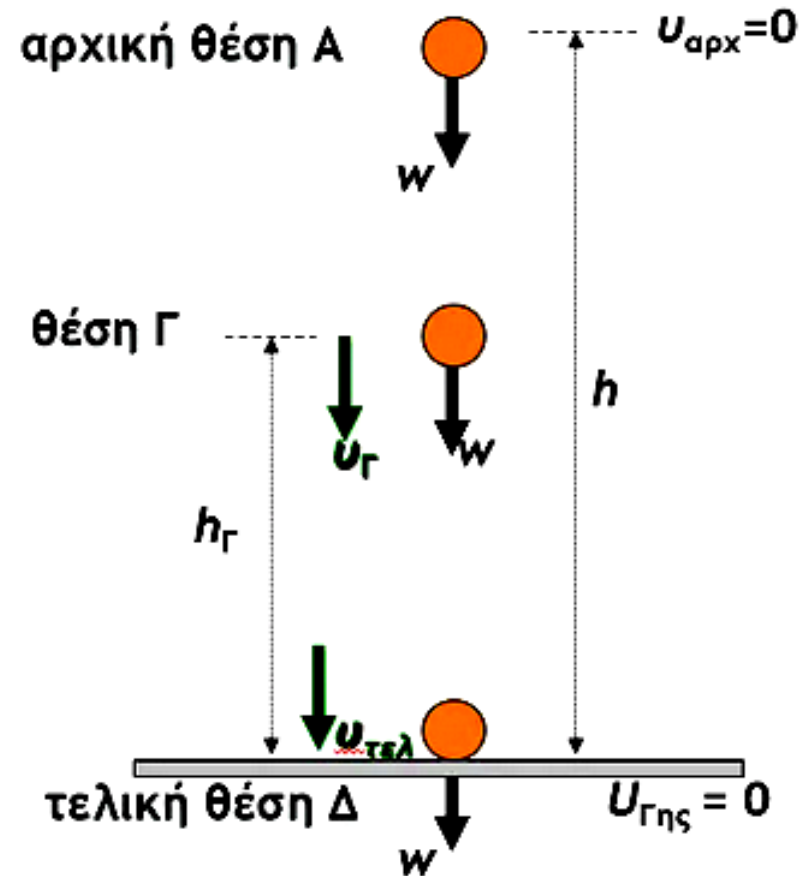
$$E_{\delta} = 0 \text{ και } E_{\kappa} = \frac{1}{2} \cdot m \cdot U^2$$

- Κατά την πτώση: $E_{\delta} \searrow$ και $E_{\kappa} \nearrow$

- Σε όλες τις ενδιάμεσες θέσεις **Γ**:

$$E_{\delta} + E_{\kappa} = \text{σταθ.} \Leftrightarrow$$

$$\Leftrightarrow E_{\delta}(\Gamma) + E_{\kappa}(\Gamma) = E_{\delta}(A) = E_{\kappa}(\Delta)$$

Πρόσθετο Υλικό για μελέτη

Από το βιβλίο “Φυσική” (β΄ έκδ.) εκδ. Ιδρ. Ευγενίδου των Α. Βρούλου- Σ. Καρναβά:

- ΟΡΜΗ:
    § 3.5 (σελ. 48), παράδειγμα 3 (σελ. 51)
- ΕΡΓΟ-ΕΝΕΡΓΕΙΑ:
    § 4.1- 4.2 (σελ. 76-84), παράδειγμα (σελ. 84)
- ΑΡΧΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ
    § 4.3 (σελ. 84-85), παράδειγμα (σελ. 86)
- ΙΣΧΥΣ:
    § 4.4 (σελ. 86-87), παρατήρηση (σελ. 87)

ΑΣΚΗΣΕΙΣ (σελ.95): 2-5, 11, 14-16, 18, 33-34.